

Віталій Савка

ОСНОВНІ ЕТАПИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПОСТУПУ ЧЕХІЇ ТА СЛОВАЧЧИНИ

Зближення Словацької та Чеської Республік з Європейським Союзом спочатку сприймалося як процес «повернення в Європу», реінтеграція у простір, складовою якого (хоча й периферійною) безперечно була Чехословаччина до початку Другої світової війни. Тому кроки, що робилися після відомих подій 1989 р. з метою возз'єднання із Західною Європою, розглядалися як природний наслідок внутрішніх змін. Пріоритет європейського напрямку у зовнішній

політиці Словаччини і Чехії є цілком обґрунтованим.

Ставши у 1993 р. суверенними державами, Словаччина та Чехія продовжили зовнішньополітичну лінію ЧСФР, основним пріоритетом якої був якнайшвидший вступ до НАТО та Європейського союзу.

Десять років інтеграції Словацької та Чеської Республік до Європейського Союзу можна поділити на три періоди: 1993–1997 рр.; 1998; 1999 – 2003 рр.

Перший період – з 1993 по 1997 р. – характеризується нестабільністю державних інститутів Словаччини та Чехії, нерозвиненістю партійної системи, економічною кризою, гострими протиріччями у внутрішньополітичному житті (переважно це стосувалося Словацької Республіки). У цей період керівники СР та ЧР, які приділяли основну увагу політичному аспекту інтеграції та недооцінювали складні інституційні реалії ЄС, так само як і важливість виконання умов ЄС відповідно до «глав» переговорного процесу, продемонстрували обмеженість своїх поглядів на євроінтеграцію.

Уряд Словацької Республіки, який очолював у цей період, В. Мечіар декларував бажання своєї країни стати повноправним членом Європейського союзу, але насправді в Словаччині не проводилися реформи, необхідні для створення стабільних демократичних інститутів, будівництва правової держави, дотримання прав людини та захисту національних меншин, тобто для виконання основних умов прийняття до ЄС. Відносини з Євросоюзом у зазначений період характеризувалися недовірою, численними демаршами та взаємними звинуваченнями. У результаті у грудні 1997 р. на саміті в Люксембурзі Словаччина була виключена зі списку країн ЦСЄ – потенційних учасників першої хвилі розширення Європейського союзу.

У Чеській Республіці період 1993–1997 рр. також характеризувався багатма протиріччями, які, щоправда, не мали таких далекосяжних наслідків, як у Словаччині. Чеський уряд очолював В. Клаус. Незважаючи на критику Клаусом певних дій Європейського союзу, зокрема експансії на схід, його уряд, керуючись національними інтересами та виходячи зі схвалених ним зовнішньополітичних пріоритетів, все ж таки вжив низку заходів щодо зближення з ЄС та виконання поставлених перед ЧР умов. В результаті на саміті в Люксембурзі 1997 р. Чехія на відміну від Словаччини увійшла до «першої хвилі» розширення ЄС.

Таким чином, у зовнішній політиці Словацької та Чеської Республік у перший із виділених періодів спостерігалися прямо протилежні тенденції. У результаті 1993–1997 рр. Чеська Республіка випередила Словацьку Республіку у підготовці до вступу до Європейського Союзу.

1998 рік виявився переломним для Чехії та ще більшою мірою для Словаччини. В обох республіках відбулися парламентські вибори. Пріоритетне місце у передвиборчих програмах практично всіх політичних сил у СР та ЧР займали заходи щодо подальшого просування до Європейського союзу.

Новому Уряду Словаччини на чолі з М. Дзуріндою вдалося вивести країну зі стану міжнародної ізоляції та створити внутрішні механізми та структури, оптимальні для підготовки Словацької Республіки до вступу до Європейського Союзу. Вжиті заходи увінчалися успіхом. У грудні 1999 р. на саміті в Гельсінкі

представники ЄС прийняли історичне для Словаччини рішення про відкриття переговорів щодо прийняття її до членів союзу.

Соціал-демократичний уряд на чолі з М. Земаном, який прийшов до влади в Чехії, продовжив зовнішньополітичну лінію попереднього уряду, внісши до неї деякі зміни. У сфері зовнішньої політики першочерговим завданням стало якнайшвидше виконання умов Європейського Союзу та вступ до нього як повноправного члена. Взаємини із сусідніми країнами теж отримали новий імпульс.

У третій період – з 1999 по 2003 р. – питання, пов'язані з євроінтеграцією, стоять на першому місці в урядових програмах СР та ЧР. Уряди обох країн, прагнучи компенсувати прорахунки та помилки, допущені в першій половині 90-х років, визначили для себе вельми високий темп підготовки до вступу до Євросоюзу, який їм вдалося зберегти до підписання в Афінах угоди про вступ до ЄС 10 нових членів.

Прихід до влади у Словаччині внаслідок парламентських виборів 2002 р. коаліційного уряду М. Дзурінди був позитивно сприйнятий органами ЄС, оскільки за період із 1999 по 2002 р. йому вдалося здійснити «маленьке диво»: Словаччина виконала свої зобов'язання у повній відповідності до наміченого графіка.

В історії Чеської Республіки парламентські вибори 2002 р. також відіграли важливу роль. Новий уряд на чолі з В. Шпідлюю продовжив зовнішньополітичну лінію свого попередника. Однак напередодні публікації оціночних доповідей ЄК про прогрес, досягнутий асоційованими членами у процесі підготовки до членства в ЄС 2002 р., Чехія відставала від Словаччини.

Таким чином, за період з 1999 по 2003 р. політичним керівництвом Словаччини було вжито максимальних заходів для виконання всіх умов прийняття до членів ЄС, і Словаччині спільно з Литвою за якістю та темпами підготовки до членства в Європейському союзі вдалося випередити всі інші країни-кандидати, у тому числі Чеську Республіку.

Заходи, які вживалися обома країнами, щоб стати повноправними членами ЄС, стали сильним стимулом до позитивних внутрішніх перетворень – реформування економіки, демократизації політичних інститутів, прогресивних змін у соціальній сфері. Встановлення органами Європейського Союзу жорстких термінів для виконання умов підготовчого етапу відіграло стимулюючу, мобілізуючу роль та надало інтеграційному процесу необхідної динаміки. В успішному та швидкому розвитку цього процесу були зацікавлені як країни-кандидати, так і Європейський союз, який надавав їм допомогу у різних галузях.

1. *Aler J.* Integračné procesy na Slovensku. Súhrnná správa o stave spoločnosti za rok 1998 a trendoch na rok 1999. Bratislava, 1998.
2. *Bombík S.* Bližšie k Európe. Štúdie a články. Bratislava, 1995.
3. *Fígel J., Adamiš M.* Slovensko na ceste do Európskej únie. Kapitoly a súvislosti. Bratislava, 2003.
4. *Gyárfášová O.* K Európskej únii o krôčik bližšie. *Mosty*. 2001. No. 3.
5. *Krejča M.* Asociácia medzi Európskym spoločenstvom a Slovenskou republikou. Bratislava, 1994.

6. Leška V. Dostihne Slovensko své sousedy na cestě do Evropské unie? *Mezinárodní vztahy*. 2000. No. 2.
7. Lombardini V., Kuderjavý J., Kurucz M. Cesta Slovenska do Európskej únie. *Medzinárodné otázky*. 1999. No. 1.
8. Mesežnikov G. Prezentácia vzťahu Európska únia - Slovensko hlavnými politickými aktérmi. *Medzinárodné otázky*. 1999. No. 1.
9. Rybář M. Rozširovanie európskej únie smerom na východ a inštitucionálna reforma. *Medzinárodné otázky*. 1999. No. 4.
10. Telička P. Aktuální stav jednání o přistoupení ČR k EU. *Mezinárodní politika*. 2001. No. 1.
11. Urban L. Užitečný sborník o přípravě ČR na vstup do EU. *Mezinárodní politika*. No. 2.
12. Witzová I. Vstupní rozhovory mezi českou republikou a Evropskou unií: čas politických rozhodnutí. *Věstník ÚMV*. 2000. No. 10.